

บทวิจารณ์หนังสือ

The Oil System in Southeast Asia

Ng Shui Meng

Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 1974

93 pp.

ในภาวะที่น้ำมันกำลังทวีความสำคัญในฐานะที่เป็นปัจจัยอันอาจก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทั้งทางการเมืองและทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ดังเช่นที่เป็นอยู่ในเวลานี้ เป็นที่น่ายินดีที่มีงานวิจัยเกี่ยวกับระบบการผลิตและการค้าน้ำมันในเอเชียอาคเนย์ปรากฏสู่บรรณพิภพ หนังสือเล่มนี้เป็นรายงานซึ่งนางสาวอึ้งหลุยเหม็งเขียนขึ้นจากผลการวิจัยตามโครงการของสถาบันการศึกษาเอเชียอาคเนย์แห่งประเทศสิงคโปร์ และโดยที่เป็นเพียงรายงานเบื้องต้น หนังสือเล่มนี้จึงให้แต่ข้อมูลเกี่ยวกับระบบการค้าและการผลิตน้ำมันในเอเชียอาคเนย์เท่านั้น

แม้ว่าภูมิภาคเอเชียอาคเนย์จะมีความสำคัญในการผลิตน้ำมันไม่สู้มากนัก เนื่องจากปริมาณน้ำมันสำรองที่มีอยู่ในภูมิภาคนี้มีไม่ถึงร้อยละ 2 ของปริมาณน้ำมันสำรองที่มีอยู่ในมนุษยพิภพ และเนื่องจากปริมาณน้ำมันดิบที่ขุดได้จากดินแดนแถบนี้มีเพียงร้อยละ 2.9 ของปริมาณน้ำมันดิบที่ผลิตได้ทั่วโลก (ตัวเลขของปี 2516) แต่ข้อที่น่าสังเกตก็คือ อัตราการเพิ่มขึ้นของปริมาณน้ำมันที่ผลิตได้ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่างปี 2515-2516 กลับสูงกว่าภูมิภาคอื่นใด รวมทั้งดินแดนแถบตะวันออกกลางด้วย และแท้ที่จริงแล้ว ตั้งแต่ประมาณปี 2510 เป็นต้นมา เอเชียอาคเนย์สามารถผลิตน้ำมันเพิ่มขึ้นได้ปีละ 16.0% ในขณะที่อัตราการเพิ่มขึ้นของน้ำมันที่ผลิตได้ทั่วโลกตกประมาณปีละ 7.4% หากแนวโน้มเป็นอยู่เช่นนี้ น้ำมันในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์จะมีความสำคัญมากขึ้น แต่เมื่อพิจารณาถึงการใช้น้ำมันในภูมิภาคนี้ ปรากฏว่ามีการใช้น้ำมันประมาณร้อยละ 2.7 ของปริมาณน้ำมันที่ใช้ทั่วโลก (ตัวเลขของปี 2515) ทั้งปริมาณการใช้น้ำมันก็เพิ่มขึ้นค่อนข้างสูง (ถ้าวัดตั้งแต่ว่าปี 2510 เป็นต้นมา ตกปีละ 11%) ทั้งนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากสาเหตุที่สำคัญ 2 ประการ คือ *ประการแรก* การที่ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ย่อมทำให้ปริมาณน้ำมันที่ใช้ภายในประเทศเพิ่มขึ้นตามด้วย *ประการที่สอง* การขยายตัวของอุตสาหกรรมทำให้ความต้องการน้ำมันเพิ่มขึ้น เนื่องจากประยุกต์วิทยาทางด้านอุตสาหกรรมล้วนต้องพึ่งพลังงานในการผลิตจากน้ำมันเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้เองจึงไม่น่าประหลาดใจที่ประเทศต่างๆ ในดินแดนแถบนี้ต่างพากันกระตือรือร้นที่จะค้นหาแหล่งน้ำมันดิบภายในประเทศของตนมากขึ้น และเป็นเหตุให้บริษัทน้ำมันทั้งหลายต่างพากันหลั่งไหลเข้ามาลงทุนค้นหาแหล่งน้ำมันในภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งน้ำมันใต้ทะเล ซึ่งอาจเป็นชนวนให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศได้ เนื่องจากยังมีได้มีข้อตกลงเกี่ยวกับน่านน้ำทะเลหลวงของแต่ละประเทศอันเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

ในด้านการขุดน้ำมันดิบ ปรากฏว่า ประมาณร้อยละ 80 ของน้ำมันดิบที่ขุดได้ในเอเชียอาคเนย์มาจากแหล่งน้ำมันในอินโดเนเซีย บริษัทที่มีบทบาทสำคัญในการขุดน้ำมันดิบในภูมิภาคนี้ล้วนเป็นบริษัทต่างด้าว บริษัทที่ขุดน้ำมันดิบได้มากที่สุด คือ Caltex (ของชาวอเมริกัน) รองลงมา คือ Royal Dutch Shell (ของชาวฮอลันดาและชาวอังกฤษ) ส่วนประเทศที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในด้านการกลั่นน้ำมันกลับเป็นสิงคโปร์ อินโดเนเซีย และฟิลิปปินส์ตามลำดับ

ในด้านการค้าน้ำมันระหว่างประเทศ ปรากฏว่า การซื้อขายน้ำมันระหว่างประเทศภายในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์มีไม่สู้มากนัก น้ำมันดิบที่ซื้อจากต่างประเทศส่วนใหญ่จากประเทศนอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยพึ่งน้ำมันดิบจากตะวันออกกลางเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งซาอุดีอาระเบียและคูเวต ส่วนการขายน้ำมันดิบของประเทศในภูมิภาคนี้ ก็มุ่งขายให้แก่ประเทศลูกค้านอกภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ และลูกค้าที่สำคัญคือ ญี่ปุ่น ทำให้จริงเป็นเช่นนั้น ผู้เขียนเสนอเหตุผลที่สำคัญไว้ 2 ประการ คือ *ประการแรก* น้ำมันดิบที่ขุดได้ในเอเชียอาคเนย์มีกำมะปັນผสมน้อยและเมื่อเผาแล้วจะมีขี้เถ้ามาก น้ำมันดิบที่มีคุณภาพเช่นนี้มักขายได้ราคาดี เนื่องจากไม่สู้ก่อปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ดังนั้นจึงมักส่งออกไปขายต่างประเทศ ขณะเดียวกันก็ซื้อน้ำมันดิบจากตะวันออกกลางมาใช้ เนื่องจากราคาถูกกว่า *ประการที่สอง* การที่น้ำมันดิบในเอเชียอาคเนย์มีขี้เถ้ามาก ก่อให้เกิดปัญหาในการกลั่นน้ำมัน เพราะโรงงานกลั่นน้ำมันที่สร้างขึ้นในภูมิภาคนี้เหมาะสำหรับน้ำมันดิบที่มีขี้เฝ้าน้อยและมีกำมะปັນผสมมาก

กล่าวโดยทั่วไป หนังสือเล่มนี้ได้ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการผลิตและการค้าน้ำมันของประเทศในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์อย่างดี แต่ข้อที่น่าผิดหวังก็คือ หนังสือเล่มนี้ไม่ผู้ได้กล่าวถึงผลของการขยายกิจการของบริษัทน้ำมันต่างด้าวที่มีต่อการเมืองระหว่างประเทศในเอเชียอาคเนย์ แม้ในบทที่ 3 จะได้กล่าวถึงการขยายกิจการของบริษัทน้ำมันต่างด้าวเข้ามาสู่ประเทศต่างๆในภูมิภาคนี้ แต่การพรรณาก็รวบรัดเกินไป และได้มีการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการแผ่อิทธิพลของบริษัทน้ำมันต่างด้าว การแข่งขันกันแย่งตลาดและครอบงำแหล่งน้ำมันดิบในอินโดเนเซียระหว่าง Royal Dutch Shell กับ Standard Oil of New Jersey น่าจะเป็นตัวอย่างในการศึกษาได้ดี แต่หนังสือเล่มนี้ก็กล่าวถึงอย่างผ่าน ๆ เท่านั้น นอกจากนี้หนังสือเล่มนี้ยังมีได้กล่าวถึงบทบาทและอิทธิพลของบริษัทน้ำมันต่างด้าว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบริษัทนานาชาติ (Multi-National Enterprises) ที่มีต่อเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศเจ้าบ้านด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจารณ์หวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานชิ้นต่อไปของโครงการวิจัยเดียวกันนี้จะให้ความสำคัญแก่เรื่องเหล่านี้มากขึ้น